

УДК 349.2

Смолярова М. Л.

канд. юрид. наук, доц., ЗНТУ

ПРОБЛЕМИ СТИМУЛЮВАННЯ У ТРУДОВОМУ ПРАВІ

Приступаючи до аналізу проблем стимулювання в науці трудового права, окреслимо найбільш проблемні аспекти, на яких буде побудовано наше дослідження. На нашу думку, необхідно чітко визначити поняття правового стимулювання праці, яке відрізняється від поняття стимулювання праці за економічною, психологічною, соціологічною науками.

Метою наукової роботи є дослідження правових проблем у системі стимулювання в трудовому праві через аналіз її основних елементів та розкрити їх значення в трудових правовідносинах. Необхідність постановки такої мети багато в чому обумовлено неприйняттям більшістю суб'єктів трудового права стимулювання праці як складового елементу соціальної політики не тільки держави, а й кожного окремо взятого підприємства, установи, організації незалежно від форм власності, виду діяльності й галузевої належності.

Аби не заглиблюватися у суть у наукових дискусій щодо визначення змісту засобів стимулювання з точки зору їх правової природи, відзначимо лише його основні напрямки. Прихильники розуміння стимулювання в вузькому сенсі поділяють цілі застосування заходів стимулювання і заходів відповідальності, вважаючи, що основна мета заходів стимулювання – заохочення, стимулювання суспільно корисної діяльності суб'єкта стимулювання, водночас заходи відповідальності покликані здійснювати

функції покарання. Автори, які розглядають правове стимулювання у широкому сенсі, вважають, що воно має в собі відносну єдність заохочення і відповідальності, і, відповідно, визнають єдність мети стимулювання і відповідальності. Слід погодитися з думкою І. Е. Звечаровського щодо першої позиції про те, що «трактована таким чином роль заохочення виводить його за рамки не тільки державно-примусового впливу права, а й взагалі правового впливу». При цьому «реакція на ці заходи з боку суб'єкта і їх застосування відповідними органами мають далеко не правові наслідки». Разом з тим щодо широкого трактування правового стимулювання автор ставить проблему про місце заохочення у структурі правової норми. Дане питання дійсно є актуальним і з цього приводу у юридичній літературі немає єдності думок. Одні автори протиставляють заходам заохочення систему санкцій. Інші роблять спроби «позначати заходи заохочення через поняття «правові форми заохочення» або включати їх у зміст інших (крім санкцій) структурних елементів норм права».

Отже, на наш погляд, характерна особливість правового стимулювання полягає в тому, що воно не повинно і не може бути закріплено в санкції норми права, оскільки за своїм призначенням воно здійснює функції гіпотези норми. Даний елемент правової норми містить вказівку на те, за яких умов слід керуватися правилом. Гіпотеза правової норми – це елемент структури правової норми, який містить конкретні життєві умови (обставини), при настанні яких починає діяти правова норма. Таким чином, правомочності, пов'язані з можливою реалізацією суб'єктивного права суб'єкта, виступають в якості так званої фактичної обставини, при наявності якої у особи може виникнути певне юридичне право (буде застосовано захід стимулювання). Заохочення, однак, за певних обставин може послужити стимулом для подальшого вдосконалення суб'єкта. Таким чином, поняття правового стимулювання пропонуємо визначити як процес, спрямований на спонукання суб'єкта до активізації та вдосконалення діяльності в певній галузі за допомогою закріплення в нормах права «режиму сприяння», що сприяє задоволенню його інтересів і потреб в даній сфері.